

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

І.О.Крюкова, аспірант

Одеський державний аграрний університет

Багаторічний досвід ведення сільськогосподарського виробництва свідчить про те, що в силу специфіки цієї галузі вона потребує активного впливу держави на економічні процеси в аграрному секторі АПК. Як відомо, сільське господарство є найбільш незахищеною сферою агропромислового виробництва, а тому внаслідок дії різного роду негативних факторів обов'язковим й об'єктивним є державне регулювання цієї галузі народного господарства.

Питання державного впливу на діяльність сільськогосподарських товаровиробників на сучасному етапі є дуже актуальним і з різних аспектів досліджувалось такими відомими вченими-аграрниками як Амбросов В.Я., Андрійчук В.Г., Демяненко М.Я., Лукінов І.І., Михасюк Р., Полтавський Ю.А., Саблук П.Т., Ушачов І.Г. та інші.

Світовий досвід свідчить, що значна державна підтримка власних сільськогосподарських товаровиробників застосовується у багатьох розвинутих країнах. Її питома вага у вартості сільськогосподарської продукції в Японії досягає 66%, Канаді — 45%, країнах ЄС — 49%, США — 30%. Державний механізм впливу на процеси розвитку сільського господарства реалізується переважно через цінову, фінансово-кредитну, податкову та інвестиційну політику.

В Україні механізм державного впливу на діяльність аграрного сектора здійснюється в різних напрямках. В Одеській області в 2003р. діяло декілька програм фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу (табл.1).

Як видно із даних таблиці, механізм державного регулювання розвитку аграрних підприємств Одеської області здійснюється в основному через систему заходів з подолання наслідків стихійного лиха в сільському господарстві. У 2003 р. на реалізацію цієї програми з Державного бюджету було виділено 41785,1 тис. грн., із яких 1681 тис. грн. направлено на повну компенсацію вартості електроенергії, спожитої для поливу сільськогосподарських культур

на зрошувальних землях, і 40104,1 тис. грн. — компенсація сільськогосподарським товаровиробникам за посіяне зерно.

Таблиця 1

Обсяги фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників Одеської області у 2003р.

Програми фінансової підтримки	Розмір бюджетної підтримки, тис. грн.	%
Підтримка виробництва продукції тваринництва (виплата доплат с.г. товаровиробникам за проданий для забою молодняк ВРХ підвищених вагових кондицій)	6038,5	4,6
Дотації за продане переробним підприємствам молоко та м'ясо в живій вазі (сплата ПДВ) : - молоко - 6722,8 тис. грн. - м'ясо - 7694,6 тис. грн.	14417,4	11,1
Фінансування виплат на закладення і догляд за молодими садами і виноградниками	30900	23,7
Часткове відшкодування сорткових надбавок за придбане елітне насіння	1137	0,9
Фінансова підтримка підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів	31149,3	23,9
Часткова компенсація вартості складної с.г. техніки вітчизняного виробництва	1512,2	1,2
Здійснення заходів з подолання наслідків стихійного лиха в сільському господарстві та розвитку аграрного ринку	41785,1	32
Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів агропромислового комплексу	110	0,1
Інші програми бюджетної підтримки	3366,4	2,6
Всього	130415,9	100

Важливим елементом у системі державного регулювання діяльності аграрних формувань є фінансова підтримка підприємств через механізм здешевлення кредитів. В Одеській області в 2003р. надано пільгових кредитів для сільськогосподарських виробників на суму 31149,3 тис. грн. При цьому процес кредитування здійснювався відповідно до Постанови КМУ №212/428 від 02.07.2003р. під 10% річних (придбання насіння, кормів, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, паливно-мастильних матеріалів, запасних частин для ремонту сільськогосподарської техніки

вітчизняного виробництва, а також для здійснення страхових платежів), Постанови КМУ №123/342 від 29.04.2003р. під 14% річних, а також Постанови КМУ № 227/446 від 10.07.2003р. під 16% річних (по відстроченим кредитам та по залученим кредитам під посів озимих культур урожаю 2004р.).

Важливе значення для підтримки доходів аграрних виробників має Указ Президента України “Про підтримку сільськогосподарських товаровиробників” (грудень 1998р.), згідно з яким передбачена сплата сум податку на додану вартість за реалізоване переробними підприємствами молоко та м’ясо на виплату дотацій сільськогосподарським виробникам. У 2003 р. аграрним підприємствам було сплачено 14417,4 тис. грн. в якості дотацій за молоко і молочну продукцію, м’ясо та м’ясопродукти.

Важливе стимулююче значення має прийнятий у 2003р. Порядок нарахування і виплат коштів державного бюджету, передбачених для доплат сільськогосподарським товаровиробникам за молодняк ВРХ підвищених вагових кондицій, кондиційних свиней та курей-бройлерів, проданих сільгоспвиробниками на забій та переробку суб’єктам підприємницької діяльності. Згідно з цим порядком із Державного бюджету було виділено 6038,5 тис. грн. коштів, які спрямовувались безпосередньо аграрним формуванням на підтримку і розвиток тваринницької галузі.

Дуже гостро на сьогоднішньому етапі стоїть проблема оновлення і поповнення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. З метою вирішення цього питання діє державна фінансова програма часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва. В процесі реалізації даної програми з Державного бюджету направлено 1512,2 тис. грн. на розвиток машинно-тракторного парку аграрних підприємств Одеської області.

Аналізуючи досвід державного регулювання аграрного виробництва в зарубіжних країнах, можна зазначити, що основними його напрямками є:

- 1) регулювання цін на сільськогосподарську продукцію через різні механізми з метою забезпечення сільськогосподарсь-

- ким товаровиробникам нормальних умов господарювання в роки з несприятливою для них кон'юнктурою ринку;
- 2) податкове регулювання, спрямоване на стимулювання розвитку аграрних підприємств. Так, невеликі фермерські господарства з низькими доходами сплачують і більш низькі податки. Крім того, у ряді країн застосовується пільгове оподаткування при реінвестиціях — на прибуток, що спрямовується на розширене відтворення, поширюється пільгова податкова ставка;
 - 3) у деяких країнах ЄС практикуються прямі дотації з державного бюджету фермам, розміщеним у несприятливих природних умовах господарювання. Значні субсидії держави виділяють на боротьбу з водною та вітровою ерозією;
 - 4) один з важливих напрямів підтримки доходів фермерів — пільгове кредитування, що здійснюється в таких формах, як здешевлення процентної ставки за кредит, відшкодування певної частки кредиту державою, звільнення від сплати боргу в перші роки після одержання позики, продовження строку повернення кредиту.

Наприкінці необхідно зазначити, що в окремих розвинутих країнах, наприклад у США, розроблен програми по зменшенню підтримки доходів фермерських господарств з тим, щоб не допустити перевиробництва сільськогосподарської продукції. Однак, враховуючі економічний стан розвитку аграрного сектора України, слабке фінансове становище сільськогосподарських підприємств і низький рівень виробництва, державна підтримка агроформувань на даному етапі є обов'язковим і незамінним фактором у стабілізації сільського господарства країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державне регулювання економіки /За ред. Р. Михасюка. – Львів. Підручник. – К.: Атіка., Ельга – Н., 2000. -С. 363.
2. Осадчий С.О. Механізм державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки //Економіка АПК.- 2002.- № 12. -С.66.
3. Рижук С.М. Державне регулювання аграрного сектора та перехід на інноваційну модель розвитку //Економіка АПК.- 2002.- № 7.- с. 14.